

Məmmədəğa Baxışov

BDU

ALMANIYANIN YENİ VƏ MÜASİR TARİXİ
dərs vəsaiti

Dərs vəsaiti BDU-nun Avropa və Amerika ölkələrinin yeni və müasir tarixi kafedrasında hazırlanmışdır və Tarix fakultəsi Elmi Şurasının 25 may 2012-ci il tarixli iclasının qərarı ilə nəşr edilir (protokol №:8).

yon

Bakı-2014

9(43)9
† B18

Redaktor–prof. M.B.Fətəliyev

Reyçilər: dos.S.A.Əliyeva,
b/m.Ş.H.İslamova

Kompüterdə yığdı:S.Alquluyeva

261681

Baxışov M.Ə. Almaniyanın yeni və müasir tarixi. dərs vəsaiti.
Bakı,2014,... səh.

Dərs vəsaiti tələbələr, müəllimlər və Almaniyanın yeni və müasir tarixi ilə maraqlananlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Vəsaitdə XVII-XVIII əsrlərdə alman torpaqlarının sosial-iqtisadi və siyasi vəziyyəti, Böyük Fransa inqilabının və Napoleonun müharibələrinin alman torpaqlarına təsiri, XIX əsrin birinci yarısında alman dövlətlərinin sosial-iqtisadi inkişafı, Almaniya 1848-1849-cu illər inqilabı, ölkənin birləşdirilməsi, XIX əsrin sonu -XX əsrin əvvəllərində, birinci dünya müharibəsi dövründə və 1918-1939-cu illərdə Almaniyanın daxili və xarici siyasəti, ikinci dünya müharibəsində iştirakı, AFR-in və ADR-in yaranması, 1949-2014-cü illərdə AFR-in daxili və xarici siyasəti kimi məsələlər xronoloji ardıcılıqla şərh edilir. Dərs vəsaitinin məzmunu "Avropa və Amerika ölkələrinin yeni tarixi", "Avropa və Amerika ölkələrinin müasir tarixi" və "Ölkəşünaslıq" (Almaniya) fənlərinin programına uyğundur.

Bakı Dövlət Universiteti
ELMİ KİTABXANA

I FƏSİL

Almaniya yeni dövrdə

§1.XVII əsrin ikinci yarısı – XVIII əsrdə alman torpaqlarının sosial-iqtisadi və siyasi vəziyyəti

XVII əsrin ikinci yarısında alman torpaqlarında iqtisadi və siyasi vəziyyət Otuzillik müharibənin yekunları ilə bilavasitə bağlı idi. Vestfal sülhündən (1648) sonra Almaniyanın qərbi Fransanın nəzarətinə keçmişdi. Hollandiya alman dövlətlərinin Şimal dənizinə, İsveç isə Baltik dənizinə çıxışına mane olurdu.

Almaniya ərazisində inkişaf sürətli deyildi. Ölkənin cənub-qərbində yerləşən Auqsburq, Nürnberq və Ulm kimi şəhərlərin iqtisadi əhəmiyyəti beynəlxalq ticarət yollarının Atlantik okeanına və şimal dənizlərinə yerdəyişməsi ilə bağlı azalmışdı. Otuzillik müharibədən əvvəl Auqsburqda 6 min nəfər, müharibədən sonra isə cəmi 500 toxucu yaşayırdı. Gümüş mədənləri və kömür şaxtaları işləmirdi. Müharibə, aclıq, xəstəlik və mühacirət nəticəsində iri şəhərlərin əhalisi azalmışdı. Otuzillik müharibədən əvvəl Almaniyanın əhalisi 16 milyon, müharibədən sonra isə 10 milyon nəfər idi, yalnız XVIII əsrin ikinci yarısında ölkə əhalisinin sayı müharibədən əvvəlki səviyyəyə çatmışdı.

Vestfal müqaviləsi ilə bütün alman dövlətlərinin suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə təminat verildi, ölkənin siyasi pərakəndəliyi rəsmiləşdirildi. Almaniya ərazisində 300-dən artıq dövlət, 51 imperiya şəhəri və 1500 xırda cəngavər mülkü mövcud idi. Alman dövlətləri müstəqil xarici siyasət həyata keçirmək, xarici ölkələrlə müqavilələr bağlayıb ittifaqlar yaratmaq hüququna malik idi. Siyasi pərakəndəlik həm də vahid alman millətinin formalaşmasını ləngidirdi.

Alman dövlətləri Müqəddəs Roma imperiyasına daxil idi. Alman millətinin Müqəddəs Roma imperiyasına Haubsburqlar sülaləsindən olan imperator başçılıq edirdi. İmperatorun hakimiyyəti formal xarakter daşıyırdı. Bütün məsələlər Regensburqda yerləşən ümumalman reyxstaqı ilə razılaşdırılmalı idi.

Yekdillik prinsipinə əsaslanan səsvermə qaydası ümumalman reyxstaqının qərar qəbul etməsini qeyri-mümkün edirdi.

Çoxsaylı alman dövlətlərinə başçılıq edən kralların hakimiyyəti mütləq xarakter daşıyırdı. Yunkerlər alman dövlətlərini idarə edən kralların sosial dayağı idi. Şəhərlərdəki tacirlərin və sənətkarların rifahı kralın onlara münasibətindən bilavasitə asılı idi. Ölkə əhalisinin əksəriyyətini kəndlilər təşkil edirdi. Alman dövlətlərinin əksəriyyətində landtaq adlı parlament fəaliyyət göstərirdi. Landtaqlara əsasən zadəganlar seçilirdi. Kəndlilərdən və şəhər əhalisindən alınan vergilər dövlətin əsas gəlir mənbəyi idi. Alman dövlətləri xarici ölkələrdən çoxlu kredit alıb ölkə ərazisində onların siyasətini müdafiə edirdilər. 1775-1783-cü illərdə altı alman dövləti 30 mindən çox əsgər satmışdı («rekrut ticarəti»).

XVII əsrin ikinci yarısında ölkənin kənd təsərrüfatı böhran keçirirdi. Tələbat azaldığına görə taxılın qiyməti aşağı düşmüşdü. Kənddə heyvanların sayı azalmışdı. Ölkənin qərbində və şərqində aqrar münasibətlər müxtəlif yollarla inkişaf edirdi. Almaniyanın şimal-qərb rayonlarında (Vestfaliya, Hannover, Aşağı Saksoniya) iri malikanələr az, zadəganların öz təsərrüfatı yox idi. Zadəganlar öz torpaqlarını icarəyə verirdilər. Kəndlilərin əksəriyyəti şəxsən azad idi, onların torpaqları irsən və bölünmədən yalnız varislərdən birinə keçirdi. Yalnız məhkəmənin qərarı ilə kəndli torpağını itirə bilərdi. Kəndlilər həm məhsulla, həm də pulla vergi ödəyirdilər. XVIII əsrin ikinci yarısında ölkənin şimal-qərbində muzzdlu əməkdən istifadə edən varlı icarəçilər təbəqəsi yarandı. Bu amil kənd təsərrüfatında kapitalizmin inkişafını göstərirdi.

Almaniyanın cənub-qərbində aqrar münasibətlər daha mürəkkəb idi. Burada biyara gedən və məhsul rentası ödəyən kəndli torpaqlarının sahəsi daha böyük idi, kəndlilər torpağı sata və varislər arasında bölməklə irsən verə bilərdi. Ona görə cənub-qərbdə xırda təsərrüfatların sayı çox idi. Zadəgan təsərrüfatlarının sahəsi böyük deyildi, çünki onlar üçün kəndlilərdən alınan vergi